

Handläggare:
Inger Willner, tfn 08-508 33 678
Christer Blomkvist, tfn 08-508 33 689

Till
Utbildningsnämnden
2010-11-18

Bedömning och betygssättning i stadens grundskolor och gymnasieskolor

Förvaltningens förslag till beslut

Utbildningsförvaltningen föreslår utbildningsnämnden att besluta följande:

1. Utbildningsnämnden godkänner denna redovisning.
2. Utbildningsnämnden uppdrar åt förvaltningen att fortsätta stödja och utveckla en likvärdig betygsbedömning i stadens skolor samt föra dialog med skolor som visar avvikelser i betygsbedömningen utifrån resultat som redovisas i detta ärende.

Thomas Persson
Utbildningsdirektör

Johanna Engman
Avdelningschef

Sammanfattning

I detta ärende redovisas och analyseras utvecklingen av likvärdigheten i betygsbedömningen i Stockholms skolor. Underlag för analysen är förvaltningens undersökning av sambandet mellan elevers meritvärde i årskurs 9 och deras slutbetyg i gymnasieskolan läsåret 2008/2009, skolinspektörernas granskning av läroplansområdet Bedömning och betyg, aktuella uppgifter och statistik över skillnaden mellan resultatet i de nationella proven och slutbetygen i årskurs 9 totalt och vid några utvalda kommunala grundskolor uppdelat på kön.

De undersökningar och resultat som redovisas i ärendet tyder på att utvecklingen av kompetensen att genomföra en likvärdig betygssättning har kommit olika långt på olika skolor och i olika ämnen. Förvaltningens utvecklingsarbete med

Bedömning och betyg kommer att fortsätta för att främja en likvärdig och rättvis betygssättning.

Ärendets beredning

Detta ärende har utarbetats inom kvalitets- och ekonomiavdelningen. Synpunkter har inhämtats från grundskoleavdelningen.

Bakgrund

Området Bedömning och betyg är ett av utbildningsförvaltningens prioriterade utvecklingsområden. Utvecklingsinsatserna har främst fokuserat på att höja lärares och skolledares kompetens i skriftlig information/omdömen, bedömning och betygssättning.

Som en del i utvecklingsarbetet och i syfte att få ett analysunderlag på förvaltnings- och skolnivå har förvaltningen sedan läsåret 2001/02 varje läsår genomfört en undersökning av elevers meritvärde i grundskolans årskurs 9 i förhållande till slutbetyget i gymnasieskolan tre år senare. Därutöver har förvaltningen särskilt granskat samstämmigheten mellan resultatet på de nationella proven och slutbetygen i årskurs 9 som en indikator på rättvis betygssättning.

Läroplansområdet Bedömning och betyg är ett av de områden som utbildningsinspektörerna granskar vid sina inspektionsbesök i grund- och gymnasieskolor samt inom vuxenutbildningen.

Ärendet

Nedan redovisas innehåll och resultat av förvaltningens undersökning av sambandet mellan grundskolebetyg och gymnasiebetyg för läsåret 2008/09 samt Skolverkets rapport om sambandet mellan nationella prov och slutbetyg i grundskolans årskurs 9, 2009.

Samband mellan grundskolebetyg och gymnasiebetyg läsåret 2008/09

Undersökningen genomfördes för första gången läsåret 2001/2002. I den senaste undersökningen ingår elever som slutade årskurs 9 vårterminen 2006 och fick slutbetyg tre år senare i gymnasieskolan vårterminen 2009. Undersökningen omfattar elever i kommunala grundskolor och sedan läsåret 2005/06 även elever i fristående skolor.

Syftet med undersökningen är att få ett underlag för analys på förvaltnings- och skolnivå hur betygsbedömningen utvecklas och vara ett verktyg för att stimulera till och utveckla diskussionerna om betygssättningen mellan och inom skolor.

I studien undersöks sambandet mellan elevers meritvärde i grundskolans årskurs 9 och slutbetyget i gymnasieskolan tre år senare. Resultatet av den statistiska beräkningen i undersökningen kan tolkas som ett mått på hur mycket den enskilda skolan avviker från den generella betygsbedömningen i staden. Avvikelsen mäts som skillnaden mellan det genomsnittliga gymnasiebetyg som eleverna i en skola har och det gymnasiebetyg de kunde förväntas ha utifrån deras genomsnittliga meritvärde från årskurs 9 i grundskolan.

En jämförelse görs också av sambandet mellan varje grundskolas genomsnittliga avgångsbetyg i svenska/svenska som andraspråk, engelska och matematik och de genomsnittliga gymnasiebetygen i dessa ämnen. Sambanden redovisas per skola, per gymnasieprogram och för de ämnen som undersöks.

Årets undersökning har kompletterats med några ytterligare studier som omfattar en jämförelse mellan skolor i Stockholms innerstad och ytterstad, en jämförelse mellan yrkes- och studieförberedande gymnasieprogram samt en analys av sambandet mellan skolans avvikelse från det generella mönstret i betygssättning och skolans socio-ekonomiska tilläggsanslag.

Resultat

Det är viktigt att framhålla att resultatet av undersökningen ska tolkas med försiktighet. Metoden som används i undersökningen kontrollerar för en del slumpmässiga och systematiska variationer. Det finns dock en rad faktorer som påverkar elevens slutbetyg på gymnasieskolan som inte fångas in i denna undersökning. Några sådana faktorer redovisas i rapporten.

Resultatet har generellt sett inte förändrats mycket under de åtta år som undersökningen genomförts. För de kommunala grundskolorna har den totala avvikelsen minskat något, vilket innebär att skolorna närmat sig varandra i betygsbedömningen. För de kommunala gymnasieskolorna har spridningen snarare ökat än minskat, men de två senaste åren har avvikelsen varit lägre. För de fristående skolorna är utvecklingen splittrad, men det går inte att konstatera några avgörande skillnader i betygssättningen mellan kommunala och fristående skolor. De fristående skolorna i undersökningen är dock få, varför resultatet är relativt osäkert.

För de flesta kommunala skolor varierar avvikelsen i storlek och riktning mellan åren, men några grundskolor och gymnasieskolor har konstant under åren haft en positiv eller negativ avvikelse. Ingen skola har i år vänt en långvarig avvikelse från den generella betygsbedömningen i staden.

Jämförelsen mellan innerstadens (inom tullarna) och ytterstadens grund- och gymnasieskolor betygssättning visade ingen skillnad när det gäller grundskolan, men för gymnasieskolan framgick det tydligt att skolorna i ytterstaden satte högre betyg i förhållande till meritvärdena i grundskolan än innerstadens skolor. Jämförelsen mellan yrkesförberedande och studieförberedande gymnasieprogram visade en signifikant skillnad avseende betygssättningen. En slumpvis utvald elev kan förvänta sig ett högre betyg på yrkesförberedande program än på ett studieförberedande i förhållande till sitt grundskolebetyg. Att det är på det sättet kan uppfattas som förväntat beroende på att de ämnen som en elev möter på ett studieförberedande program i hög utsträckning sammanfaller med ämnena i grundskolan, medan det på yrkesförberedande program finns en stor andel av ämnen som inte förekommer i grundskolan. Innerstaden har en större andel elever i studieförberedande program än vad ytterstaden har, vilket i sin tur kan vara en förklaring till skillnaderna i betygssättning mellan innerstadens och ytterstadens gymnasieskolor.

I år har även sambandet mellan de kommunala grundskolornas avvikelse och deras resurstäthet i form av tilläggsanslag i kronor per elev undersökts. Studien visar att ju mer resurser en skola har desto mer generös förefaller deras betygssättning vara. Detta resultat kan möjligen tolkas som att en del av avvikelsen för de kommunala grundskolorna kan bero på att vissa skolor har mer resurser till att möta elevernas behov i form av undervisning i liten grupp och andra stödinsatser. När eleverna börjar gymnasieskolan och inte får samma stöd får de lägre betyg än förväntat och deras avlämnande grundskola avviker därmed från det generella mönstret i betygssättning.

Samband mellan betygsresultat på nationella prov och ämnesbetyg i svenska, matematik och engelska i årskurs 9 vårterminen 2009

Skolverket har 2007 på uppdrag av regeringen tagit fram en rapport om skillnaden mellan betygsresultat på nationella prov och ämnesbetyg i svenska, matematik och engelska i årskurs 9. Denna rapport *Provbetyg – Slutbetyg – Likvärdig bedömning?* har uppdaterats med resultat från läsåren 2007/08 och 2008/09. Resultaten redovisas per skola, per kommun tillsammans med resultatet för riket. Redovisningen omfattar både kommunala och fristående skolor.

Resultat

Nationell nivå

I hela landet får ungefär åtta av tio elever samma slutbetyg som provbetyg i matematik, svenska och engelska i årskurs 9. På nationell nivå överstiger de genomsnittliga slutbetygen i matematik och svenska de genomsnittliga provbetygen varje år sedan provens tillkomst 1998. I engelska ligger prov- och slutbetygens genomsnitt mycket nära varandra i stort sett varje år. Det är betydligt vanligare att elever får ett höjt än ett sänkt slutbetyg i förhållande till provbetyget i matematik och svenska, men inte i engelska där ungefär lika många får en höjning som en sänkning. Andelar elever med högre slutbetyg än provbetyg är något större i fristående skolor än i kommunala.

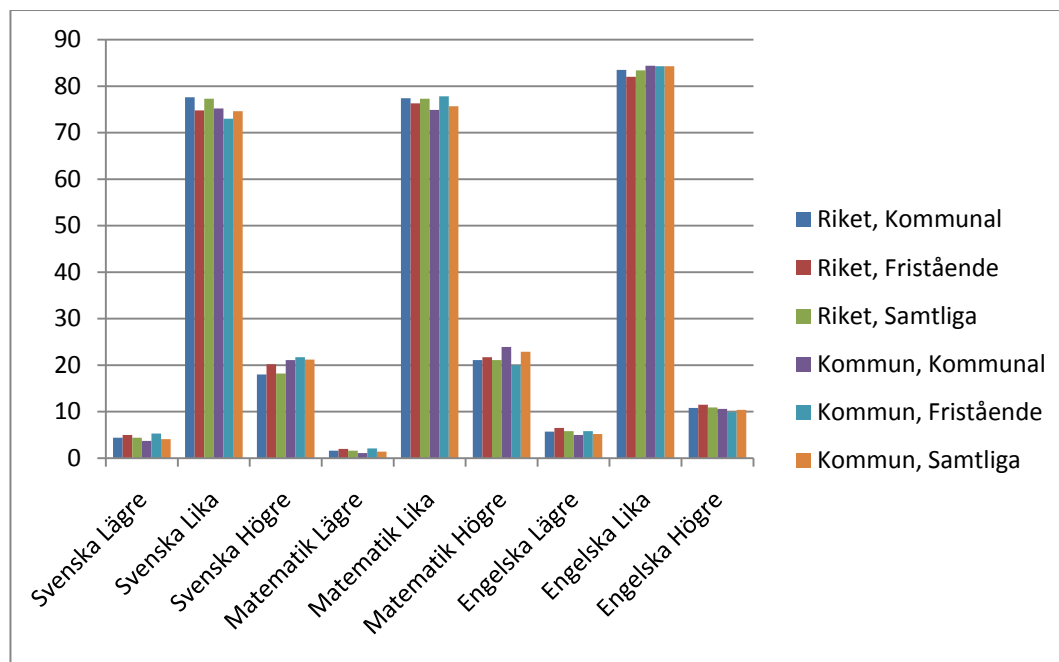
Staden

Stockholm visar en liknande bild som riket. Genomsnittligt har drygt 75 procent av eleverna lika betyg i matematik och svenska och 84 procent i engelska. Dock har stadens kommunala skolor totalt större andel elever som får högre slutbetyg än provbetyg i samtliga ämnen än i riket i övrigt. Skillnaden mellan fristående och kommunala skolor är dock den motsatta jämfört med riket, de kommunala skolorna har större andel elever med högre slutbetyg än provbetyg än de fristående.

Skolnivå

Avvikelserna mellan slutbetyg och nationella prov varierar mycket mellan olika skolor, på några skolor är andelen elever som fått högre betyg än på provresultatet över 40 procent, detta gäller särskilt matematik, men även i svenska.

I diagrammet nedan redovisas samstämmigheten mellan nationella prov och slutbetyg i riket och staden utifrån kommunal och fristående huvudman.

Jämförelse mellan nationella prov och betyg uppdelat på kön

Statistiken är hämtad från stadens lednings- och informationssystem (LIS) och innehåller underlag från 65 kommunala grundskolor.

Flickor har i Stockholm liksom på nationell nivå genomsnittligt högre betyg än pojkar. Nationell statistik visar dock att de könsrelaterade skillnaderna är mindre avseende resultaten i de nationella proven än i slutbetygen.

Samma mönster framträder för de 65 undersökta skolorna. I engelska får 36 procent av flickorna högre slutbetyg än vad de hade på nationella provet, medan detsamma gäller för bara 13 procent av pojkarna. I svenska får 34 procent av flickorna mot 19 procent av pojkarna högre betyg och i matematik är förhållandet 27 procent för flickorna och 20 procent för pojkarna. Det finns samtidigt stora olikheter mellan skolorna beträffande de könsrelaterade avvikelserna. På vissa skolor är skillnaderna mellan flickor och pojkar i detta avseende mycket stora och på andra finns det inga sådana skillnader.

Det är svårt att tolka vad som kan vara orsakerna till de könsrelaterade skillnaderna avseende förhållandet mellan nationella prov och slutbetyg. Det kan vara så att flickorna vid lärarnas slutliga bedömning av eleverna kunskaper i högre grad än pojkarna uppvisar kvalitéer som inte tydliggörs i de nationella proven. Huruvida dessa kvalitéer ligger inom ramen för de kursmål och betygskriterier som ska användas för bedömningen eller om de är av ”beteendekaraktär” och inte

har betydelse vid bedömningen är en öppen fråga som troligen kräver forskning för att kunna besvaras.

Granskning av stadens utbildningsinspektörer

I utbildningsinspektörernas uppdrag ingår granskning av läroplansområdet Bedömning och betyg. I årsrapporten för grundskolan för verksamhetsåret 2009/10 konstaterar inspektörerna att skolornas arbete med mål och kriterier fortsätter att utvecklas positivt. De nya målen i årskurs 3, kraven på skriftliga omdömen och arbetet med lokal pedagogisk planering har bidragit till en ökad målfokusering. Gymnasieinspektörerna konstaterar att lärarna på alla skolor arbetat medvetet med att tolka betygskriterier dels i syfte att göra säkrare bedömningar och dels i syfte att skapa en rättvis betygsättning. Detta bör dock enligt inspektörerna på många skolor ske på ett mer organiserat sätt och det finns behov av att utveckla kontakterna med andra skolor för att främja likvärdigheten i bedömningarna.

Inspektörerna har uppmärksammat att det finns indikationer på att skolor inte tar lika allvarligt på betygssättningen i de praktiskt-estetiska ämnena som i de teoretiska. Detta är allvarligt framför allt ur ett rättssäkerhetsperspektiv, eftersom betygen i dessa ämnen är lika mycket värda som exempelvis matematikämnet vid konkurrens om gymnasieutbildningar.

Inspektörerna konstaterar att på en del grundskolor har en mycket stor del av eleverna MVG i hem- och konsumentkunskap, ibland 50 procent eller mer, medan endast en liten del av eleverna får MVG i de teoretiska ämnena. Samtidigt är, på samma skolor, undervisningsbetingelserna för hem- och konsumentkunskap dåliga; vilket innebär obehöriga lärare, dålig utrustning, förkortad undervisningstid jämfört med normaltimplanen och ansvaret för undervisningen delvis lämnad till föräldrarna.

Gymnasieinspektörerna har kunnat konstatera att det finns likartad problematik med de estetiska ämnena i gymnasieskolan. Exempelvis finns skolor med musikspecialisering, där det är oerhört mycket svårare att få VG och MVG i musik än på andra skolor.

Förvaltningens synpunkter

Området Bedömning och betyg är ett av förvaltningen prioriterat utvecklingsområde. Det pågår ett utvecklingsarbete inom utbildningsförvaltningen riktat mot kommunala grundskolor för att höja lärares och skolledares kompetens i skriftlig information/omdömen, bedömning och betygssättning. Fokus i utvecklingsarbetet är att stödja det lokala arbetet kring Individuella

Utvecklingsplaner. Ett syfte är att utveckla ett gemensamt förhållningssätt som säkrar en likvärdig bedömning och rättssäkerhet för varje del.

Samtidigt fokuserar projektet i hög grad på att utveckla lärarnas kompetens inom den dimension av bedömning som handlar om att ge eleverna framåtsyftande återkoppling för att främja deras lärande, så kallad formativ bedömning.

För de kommunala gymnasieskolorna planeras ett utvecklingsarbete för att skapa en gemensam syn på hur betyg ska sättas utifrån den nya sexgradiga betygsskalan och de nya kunskapskraven.

Förvaltningen arbetar sedan mer än ett år tillbaka med ett projekt omfattande alla utbildningsanordnare i den kommunala vuxenutbildningen för att höja bedömningskompetensen.

De undersökningar och resultat som redovisas i detta ärende tyder dock på att utvecklingen av kompetensen att genomföra en likvärdig betygssättning har kommit olika långt på olika skolor och i olika ämnen. Resultatet av årets undersökning av sambandet mellan grundskolebetyg och gymnasiebetyg visar inte på att någon utveckling på skolnivå skett jämfört med tidigare år. Ingen skola har vänt en långvarig tendens till generös eller restriktiv betygsbedömning. Det finns därför anledning för förvaltningen att analysera orsakerna till varför dessa skolor år efter år visar samma tendens.

Statistik från Skolverket från vårterminen 2009 om samstämmigheten mellan slutbetygen och resultaten på de nationella ämnesproven visar att samstämmigheten varierar avsevärt mellan skolor. Det ter sig dock anmärkningsvärt är att det finns kommunala grundskolor i Stockholm, där över 40 procent av eleverna får högre betyg i slutbetyget än i de nationella proven i matematik och i svenska. Det kan finnas orsaker till avvikelser, till exempel att skolan satt in stödinsatser efter att proven genomförts, så att en kunskapshöjning skett. Det kan också vara så, vilket strider mot bedömningsreglerna, att skolan tillämpar en restriktiv bedömning vid rättning av de nationella proven. Variationen i skolors relation mellan genomsnittliga provbetyg och slutbetyg bör ändå kunna fungera som en indikator för i vilken grad betygssättningen är likvärdig och det finns anledning för förvaltningen att följa upp betygssättningsrutinerna vid berörda skolor.

Även resultatet av granskningen av de könsrelaterade skillnaderna mellan resultaten i de nationella proven och slutbetyg väcker frågor som det finns anledning för förvaltningen att gå vidare med.

Inspektörerna och brukarundersökningarna har påvisat att lärarnas kompetens i att informera eleverna om målet för kurserna har förbättrats främst i grundskolan, men även i gymnasieskolan. Enligt inspektörernas bedömning finns dock behov av ytterligare insatser i grundskolan bland annat när det gäller utformningen av skriftliga omdömen och målen i den framtidsytande delen av elevens individuella utvecklingsplan.

Det har vidare framkommit som ett resultat av inspektörernas granskning av skolorna att det finns ett starkt behov av att utveckla samverkan kring betygssättningen inom skolor och mellan skolor för att utveckla likvärdigheten. Det gäller särskilt betygssättning i de praktiskt-estetiska ämnena, där bristen på samverkan gör det svårt att finna gemensamma tolkningar av betygsnivåerna i dessa ämnen. Detta understryks av att det ofta, inte minst i hem- och konsumentkunskap, bara finns en lärare per skola i det aktuella ämnet. Detta gäller i lika hög grad gymnasieskolan som grundskolan. I samband med det fortsatta utvecklingsarbetet med bedömning och betyg och i arbetet med implementeringen av de nya kursplanerna kommer dock enligt förvaltningens uppfattning förutsättningarna för samverkan mellan lärare i praktiskt-estetiska ämnen över skolgränserna att förbättras.

De nya målen i årskurs 3, kraven på skriftliga omdömen och arbetet med lokal pedagogisk planering har enligt grundskoleinspektörerna bidragit till en ökad målfokusering.

Arbetet med bedömning kommer att vara en integrerad del i implementeringen av de nya kursplanerna för grundskolan inför läsåret 2011/12. De nya kursplanerna kommer med sin större tydlighet enligt förvaltningens bedömning att främja utvecklingen mot en likvärdig och rättvis betygssättning.

Förvaltningens förslag

Utbildningsförvaltningen föreslår utbildningsnämnden att besluta att godkänna denna redovisning samt att uppdra åt förvaltningen att fortsätta stödja och utveckla en likvärdig betygsbedömning i stadens skolor samt att särskilt föra dialog med skolor med avvikelser i betygsbedömningen utifrån resultat som redovisats i detta ärende.

Bilagor

1. Rapport: Samband mellan grundskolebetyg och gymnasiebetyg läsåret 2008/09